

Философията на независимия живот

Най-важната особеност на философията на независимия живот е, че тя съдържа описание на желаното бъдеще за хората с увреждания, което е в пълен синхрон с разглеждането на проблемите на уврежданията през призмата на човешките права. Тази гледна точка е изчерпателно представена в международни документи като „Стандартните правила за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания” на ООН и според нея желаното бъдеще за хората с увреждания ще настъпи, когато те имат:

- пълен физически, институционален и социален **достъп**;
- свобода на **избор**;
- възможност да **контролират** собствената си житейска ситуация.

С други думи, независимият живот се свежда до **достъп, избор и контрол**.

Подробното описание на това желано бъдеще може да се представи по следния начин:

- улиците, транспортните средства и сградите са физически достъпни за хора с различни увреждания (*достъпна физическа среда*);
- хората с увреждания имат достъп до актуална и разнообразна информация (*достъп до информация*);
- във взаимоотношенията си с хората с увреждания останалите хора забелязват и зачитат техните предпочитания, способности и постижения, вместо постоянно да се „вглеждат” и да „обсъждат” недъзите им и свързаните с тях дефицити (*достъпна социална среда*);
- децата с увреждания учат в масовите училища заедно със своите връстници без увреждания (*интегрирано / приобщаващо образование*);
- хората с увреждания могат да си намерят работа според своите способности и предпочитания и да се реализират професионално заедно със своите колеги без увреждания (*интегрирана заетост*);
- хората с увреждания могат да подбират, наемат и управляват свои лични асистенти според собствените си предпочитания (*възможност за ползване на услугата „личен асистент”*);
- хората с увреждания могат да участват – индивидуално или чрез своите организации – във взимането на политически решения, които ги засягат (*достъпна институционална среда*);
- хората с увреждания имат достъп до качествени технически помощни средства, рехабилитация и лечение (*качествени медицински услуги*).

Допускането е, че ако всички тези фундаментални елементи от желаното бъдеще бъдат реализирани, хората с увреждания ще имат същата степен на достъп, свобода на избор и контрол върху собствения живот както хората без увреждания, което ще им даде възможност да живеят независимо. Като цяло, това означава, че **техните човешки права ще бъдат зачетени**.

Необходимо е до подчертаем два много важни момента в концепцията за независимия живот. На първо място, **достъпът сам по себе си е необходимо, но не е достатъчно условие, за да могат хората с увреждания да водят независим живот – те трябва да разполагат и с избор и възможност за контрол**. Елементите на желаното бъдеще, описани по-горе, могат да се разглеждат като

сфери, в които хората с увреждания имат повече изисквания, отколкото хората без увреждания; тези изисквания трябва да бъдат изпълнени, за да могат хората с увреждания да получат равен достъп до човешките и граждански права. Но заедно с това философията на независимия живот подчертава, че начинът, по който се посрещат тези допълнителни изисквания, е от основно значение за реализирането на тези права – хората с увреждания трябва да имат възможност за избор и контрол върху начина на задоволяване на техните потребности (Morris, 2004).

Така например, ако един човек с увреждане има достъп до услуга „личен асистент“, при която асистентът се избира и неговите задължения се определят от трета страна, тази схема не може да претендира, че подкрепя независимия живот и нейните основания са невалидни от гледна точка на човешките права.

На второ място, философията на независимия живот проблематизира популярната интерпретация на идеята за „независимост“, заявявайки, че

независимостта не е свързана с физическия или интелектуален капацитет на човек да се грижи за себе си без чужда помощ; независимостта означава да получаваш съдействие когато и както ти самият прецениш за нужно (Morris, 2004).

С други думи, човек е независим не когато може да се справя сам, а когато може да контролира характера и степента на съдействието, което използва.

*Теодор Младенов
София, 2004*

Използвана литература

Morris, J. (2004) *Independent living and community care: a disempowering framework*. Disability & Society, Vol. 19, No. 5, August 2004.